

22-116-76
13/33
Kčs 21,—

Kuře na rožni

257R002347

885.0-ŠOTO1-5

**Kuře
na rožni**

ČESKOSLOVENSKÝ SPISOVATEL

Ústř. knihovna fil. fak., Brno

16568

Šotola

Přelom 18. a 19. století, období napoleonských válek, spjaté u nás s počátky národního obrození, zachycuje autor tohoto historického románu se sytou barvitostí. Z půdorysu bouřlivých let vystupují osudy příslušníků nejrůznějších společenských vrstev. Prolínají se i kontrastují s životním příběhem muže, jehož jméno bylo Matěj Kuře. Vzdělaný litomyšlský piarista páter Prosper, vyučující matematice a náboženství, strhával s vědeckou zaujatostí roušku nadpřirozenosti z přirozených přírodních jevů — a zároveň se modlil; neboť těžké bylo člověku v té době opít se sám o sebe.

Prosperův současník Matěj Kuře, nevzdělaný poddaný, osoba tékající, vagabund — se o to pokusil. Zřekl se rodné chalupy v kraji Chrudimském na panství knížat Kinských. A zřekl se svého jména, když dezertoval z pěšího pluku c. k. armády, do které byl zverbován v tažení proti Bonapartovi. Bitvu u Marenga roku 1800 zaspal ve stohu slámy. Za frontou, v neznámé zemi se před ním otevřelo širé prostranství světa. Najde v něm své místo, své poslání? Podaří se mu to, když není víc než anonym, zrno prachu v porovnaní s obrovitou lavinou událostí, hýbajících dějinami lidstva? Co vůbec je v moci tohoto nevzhledného človíčka, který připutuje až do Benátek, přidruží se tam ke kočovné herecké společnosti a pod různými jmény proklouzává pak úřadům a vrchnostem, aby jako vojenský zběh uhájil holou existenci? Co je v jeho rukou? Nitky pimprlat, v nichž spíš než zdroj obživy nalézá přátele, partnery v dialogích o smyslu a pravých hodnotách života a umění. Kraj světa s nimi prošel, vrátil se do Čech, i o práci po kláštřích a chalupách se pokusil, ale nezakotvil. Pšanec, vyhoštěnec společnosti revoltuje únikem z jejích feudálních pout do svého bizarního světa frajkumštu; nadějíplného, ale iluzorního. Kde, v čem je pravda? V tajemství těch nejnepatrnějších, nejvíce ukřivděných: „držet dohromady, pomáhat si v neštěstí a jednat vlídně navzájem“.

Matěj Kuře, opěkaný na rožni svého údělu, není mučedník, bolestník, mrzout, desperant, cynik. Je ryze český obyčejný člověk, který se proslavá nesnázemi a v jarních chlístvanicích nepřestává vidět, „že se na větvičkách dělají květy“.

V obrazu konkrétní cesty tohoto člověka, v přiblížení jeho houževnatého boje o sebe i o lepší svět je umělecká zralost a myšlenkový přínos Šotolova románu.

Knihovna FF MU Brno

2 5 7 R 0 0 2 3 4 7

MDT: P85. 0

Pc

Přel
vále
zach
syto
stup
ský
příh
Vzd
vyu
s v
z pi
moc
se s
Pro
pod
pok
skéi
svěl
arm
Bon
ve s
přec
v ně
kdy
rov
ději
vzhl
tek,
nost
důn
holo
prla
part
tách
vrát
pácl
nec
ních
nadě
da?
ukři
v ne
Mat
muč
Je r
pává
stáv
V ol
blíže
svět
Šoto

16568

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
FILOSOFICKÉ FAKULTY
UNIVERSITY J. E. PURKYNĚ
BRNO

984-74

© Jiří Šotola 1976

(I)

Loňské vánoce jsem neužitečně prospal a proseděl v městečku L., v hotelu tohoto městečka, kdysi tak utěšeného, poklidného, městečka s dechem voňavým po tvarohu, po žemlích a po zájezdních hostincích. V hotelu Hvězda, v pokoji s oknem na náměstí. Dny byly dlouhé, noci ještě delší, občas padal sníh, nic obzvláštního se nedělo, všechno jako by se už stalo. Skříň v pokoji nedovírala, téměř bez přestání chroptěl a chrčel vodovod a drnčelo v okně sklo, dole po náměstí se donekonečna sunula šňůra špinavých aut, skličující, nepřestávající pohyb plechových předmětů, čmoud spálené nafty, smrad dále, šlápoty událostí. Málem se chtělo věřit, že z uličky, jež ústí opodál do podloubí a jmenuje se Umrleci, vyjde znenadání Bůh v podobě dítěte přístrojeného k biřmování, bílé průsvitné šaty, bílé lakované botky, věneček na hlavě, vyjde a začne mávat kapšníkem a dávat znamení, že ne, že je to přece omyl, stát, satis est, zpátky a znovu, draží pitonici. Bůh, toť se ví, nevycházel. Jen někdy padal sníh.

Seděl jsem v pokoji a těšil jsem se krabicí. Byla to krásná krabice, stará, veliká, z tenkých dýzek, sešívaných lýkem, na jednom boku jí ulpěla pavučina a sem tam byly dírky, jak se bůhví kdy dovnitř dobýval červotoč. Přivezl jsem si krabici ze vsi T. nedaleko městečka, ležela tam v jedné chalupě na hůře, zapomenutá prý dávným obyvatelem, který už na začátku našeho století chalupu propil, dokonale nepotřebná krabice, přišli jsme na ni, hledající kus gumy k podložení dřevé pneumatiky, zaplatil jsem v hospodě tři piva a odešel jsem s krabicí v náručí, že ji koncem týdne vrátím. Smáli se a volali za mnou, že ji smím vrátit třeba za pět let.

Seděl jsem v hotelu a přebíral obsah krabice. Modlitební knížky, kancionál, kalendáře, Šteyerova postila. Abšíd od zeměbrany. Staré kšafy, svatební kontrakty, kvitance. Zpuchřelý svazček papírů s poločitelný-

Přelom
válek,
zachyc
sytou
stupuj
ských
příběh
Vzděla
vyuču
s věd
z přír
modlil
se sám
Prosp
poddá
pokus
ském
svého
armád
Bonaf
ve st
před
v něm
když
rovná
dějin
vzhl
tek, i
nosti
dům
holou
prlat,
partn
tách
vrátil
pách
nec s
ních
nadě
da?
ukřiv
v ne
Matě
muč
Je r
pává
stáva
V ol
blíže
svět
Šote

mi zápisy, Teta moje Kateřina, vdova, odebrala se na věčnost v měsíci lednu dne 25. roku 1802, Josef je narozený roku 1829, Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá, Johann Dehm Feldjager bei dem k. k. Jagerbatalion, Roku 1845 o velikonoci byly velký mrazy. Já Matěj Kuře, nebožtíka otce svého Josefa nejstarší syn, zřikám se... Kdoví čeho se zřikal, zbytek papírku už je utržen. Záznamy o robotách, kontribucích, zrezivělý inkoust, podpisy notářů, hraběcích úředníků, švabach, tři křížky, písářské kudrlinky, spor proti nezvěstnému, kolek za jeden zlatý, razítko. Docela vespod byl balíček, pečlivě převázaný motouzem, který mi praskl v prstech a všecko se rozsypalo: stínový obrázek mladé ženy, vložený do tištěného plakátku uměleckých produkcí jakéhosi Josefa Marquise, dopisy, obrázky z pouti, černá maska na oči, jarmareční píseň, cestovní pas na jméno Ondřej Serenus. A do trubičky stočené plátno, na něm popraskaná malba, žena s kožešinkou přes ramena, asi nějaká svatá. A světle fialový šáteček, dámský, pro slzy jako stvořený, který měl v jednom rohu vyšitou růži a skoro se chtělo věřit, že nitka té výšivky je zlatá. A také několik přeložených papírů s nepořádně, útržkovitě zaznamenaným životopisem. A koncept onoho sporu proti nezvěstnému, jde o kus pole, který mu kdysi připadl dědictvím, ale podepsaný žadatel už čtyřicet roků to pole obdělává a nyní se domáhá, aby mu je úřady připsaly, nezvěstný je nezvěstný a v hospodářství má být pořádek. Bylo zřejmé, že rozsypaný balíček se týkal jednoho člověka. Že jsou to zbytky po komisi. Začal jsem je rovnat a prohlížet a číst. Venku padal sníh a Bůh ne a ne se zjevit, i on se možná bál, že nepřeběhne náměstí, že ho přejedou.

Na prvním listu zpuchřelého svazečku s rodovými zápisy se dalo jakž takž rozluštit pár vět: Syn Matěj neboli Matthias se narodil, když mně bylo roků 19, v měsíci únoru. Já jsem narozený stejně jako císař. Matěj měl pět roků, když Josef se stal císařem. Bratr můj Pavel Kuře farář lstibořský usnul v Pánu 1779 na jaře. Manželka moje Anna v postu 1784 na horkou nemoc. Po pohřbu to ráno syn Matěj snad pomátnuv se do Prahy se odebral a v klášteře vedle kotců bydlí, kde jsem ho o svatém Jáně navštívit směl. Čímž grunt náš přešel by asi na nejstarší dceru, neb Lukášek je ještě maličký. Bože, buď vůle Tvá. Když Josef císař

umřel, od toho roku Matěj je pak nezvěstný. Věci po něm ukládejte zvlášť. Kdyby se vrátil. On neumřel, já vím. Říkají, že Josef císař taky neumřel. Živ jest a vrátí se. Nevím.

Císař, to je bezpochyby Josef Druhý. Už pro tu legendu, že neumřel a vrátí se. Syn Matěj neboli Matthias se tedy narodil devatenáct let po roce 1741. Roku 1765 se stal Josef, syn Marie Terezie a Františka Lotrinského, císařem. Syn Matěj neboli Matthias se narodil pět let předtím. To souhlasí. Narodil se roku 1760. V únoru. A je to onen nezvěstný.

Ale kdo to byl?

Mnich? Na předsádce postily i kancionálu je krasopisně vepsáno Ordo fratrum Beatae Mariae Virginis de monte Carmeli. A jarmareční píseň o drahé Kačence, vši lásky hodné panence, jsem našel mezi štůskem svatých obrázků: samý San Juan de la Cruz a Teresa de Jesus s hořícím srdcem, patroni karmelitánů. Mírný čili obutý karmelitán?

Jenomže pražští karmelitáni od Svatého Havla na Starém Městě, vedle Kotců, byli zrušeni roku 1786. Kam zmizel? Od smrti velkého rušitele klášterů Josefa Druhého, tedy od roku 1790, měli ho doma za nezvěstného. Kdyby odešel z kláštera a stal se někde kaplanem, nemohl by přece být nezvěstný. Ostatně co tu pak dělá titulní list Pelcovy Nové kronky české? Pouhý vytržený a pomačkaný titulní list druhého dflu, z roku 1792, ale na něm napsáno Meinem lieben Schüler. A kde se tu proboha vzal Makbet? Truchlohra v pěti jednáních od Shakespeara, v češtinu uvedená od Karla Hynka Tháma, v Praze u Jana Ferdinanda z Schönfeldu 1786. A proč zase jen titulní list? Zahazoval knížky a nechával si titulní listy na památku? Kam šel, že mu bylo i pár knih na obtíž? A proč zahodil Makbeta a ne tu tlustou postilu? Přece jenom tedy mnich? Ale co potom znamená kus papíru s nadepsaným oslovením Herr Matthias Majober! a pod tím ještě Mir ist zu Ohren gekommen, dass Sie jetzt Professor sind, trotzdem ich... a dál už nic? Majober? Matěj Majober byl herec. A režisér českých představení v Praze v divadle U hybernů. Někdy na samém konci předminulého století, nepletu-li se. Co by s ním měl společného mnich? A kde se tu dokonce vzala naškrábaná žádost, asi na nečisto, Královskému zemskému guberniu, suplika o povolení produkcí s marionetami, takzvaného Margharetten-špilu či Figuren-

Přelom válek, s zachycenými sytými stupnicemi ských v příběhu. Vzdělaný vyučující s vědeckými přírodními modlitbami se sám Prosper poddaný pokusil ským n. svého j. armády Bonapa ve stoh před ní v něm když n. rovnání dějinami vzhledem tek, př. nosti a dům a holou e prlat, v partner tách ži vrátil s pách se nec sp níh p nadějí da? V ukřivd v nešt Matěj muček Je ryz pává stává V obr bližen svět j Sotok

-špilu, v Hradci o slavnostech intronizace biskupa Trautmannsdorfa a poté v hradeckém kraji po vsích a městečkách? Ta intronizace mohla být tak na podzim 1795. Co tam dělal? Hrál s figurami? Mnich? A co znamená druhá taková žádost, rovněž guberniu, rovněž o povolení komedií s figurami, ale podepsaná jménem Vojtěch Perinet?

Na jiném listě onoho zpuchřelého svazečku byl pak zápis inkoustem jen o málo míň rezavým: Tchán můj narozený stejně s císařem taky ho dlouho nepřežil. Říká se, že naše vojsko táhne do vlašské země skončit už věc s Francouzem. Lidu brání tu bylo dost veliké. Švagr Matěj se objevil o vánocích loňského roku 1795 pěšky utíkáje až od Nymburka, Pán Bůh milý ví proč. Na Štěpána večír přes humna zas odešel, zanechav po sobě uzlík a v něm byl ubrus vyšívaný a tácek a dvě konvičky, zdálo se nám, že mešní. Což nalezše raději jsme pak časem Dp. novému kaplanu Antonínu Worlovi do Litomyšle tiše odnesli, manželka moje Kateřina a já, a všecko mu pověděli. A také truhličku s figurkami směšnými a odřenými po sobě zanechal, kterou jsme též na děkanství vzali, ačkoli ta se zdála nebyť kradená. Dp. kaplan truhličku i s figurami prohlédnuv vrátil nám ji a vysvětlil, že je to nejspíše majonetněspíl dočista bezcenný. A jelikož se ukázalo, že Matěj je živ, máme starosti, jak bude s dědictvím.

Bylo po vánocích, odjel jsem z L., krabici jsem vzal s sebou. Obsah rozsypaného balíčku jsem už znal skoro nazpaměť. **Všechno se z něho ovšem vyčíst nedalo; zely tam mezery a tajemství.** Leccos se ale dalo pak vyčíst i jinde, z jiných krabic, regálů, z jiných zpuchřelých papírů. Hledal jsem a četl si. Našel jsem například zprávu, že v noci z 15. na 16. prosince roku 1795 byl v Nymburce vykraden kostel svatého Jiljí; ztratilo se čtrnáct kalichů, dvě monstrance, ciborium, lampy, ornáty, prádlo... a dva stříbrné tácky se čtyřmi konvičkami. Zloděje se nepodařilo chytit. Usuzovalo se, že jde o uprchlý pozůstatek loupežnické bandy Jana Vojty vulgo Kovářka, rok předtím u Ratají lapeného. Těžko říci, zda byl nymburský kronikář na správné stopě; mne však už neopustilo podezření, že v tom uzlíku, který po sobě švagr Matěj tehdy na Štěpána v rodné chalupě tak štědře zanechal... že v něm byl podíl na kořisti. Ukazovalo se čím dál nepochybněji, že švagr Matěj neboli Matthias byla pozoruhodná perzóna. Hledal jsem a četl jsem si dál.

Trochu mě mátl, že jsem ke krabici přišel ve vsi T., ale ve všech pápírech že se mluví o jiné vsi, o vsi S. Přestěhoval se sem kdysi kdosi a převezl i papíry? S vyprávěním lidí, usedlých dnes na chalupě v T., se to nerýmovalo. **Jsou to snad nakonec nějaké cizí papíry?** Zabloudila sem krabice jen náhodou? A pak jsem zjistil na starší mapě, že vesnice se dřív jmenovala jinak. Střenice. To už se rýmovalo. A ještě z roku 1870 je v katalogích litomyšlského gymnázia zmínka, že tam vychodil pátou třídu jistý Josef Kůře. Ze Střenice.

Byla to zábavná, i když zhola neužitečná činnost. Nakonec ovšem nezbyvalo, než si o perzóně jménem Matěj Kuře leccos i jenom domyslet. To už nebylo vždycky tak zábavné. Ale tento kulatý a přísný svět nás nehostí proto, abychom se bavili.

Ne, Matthias? Tobě to nepřípadá **zamotané**, Matthias?

— **Mně je to hlavně už dost lhostejné, víš?**

A taky **směšné?** Ale není vhodné **zabývat se směšnostmi**, Matthias.

— Nevadí. Nezabývej se. K čemu?

Myslel jsem, aby bylo veselo. Snad by mohlo být aspoň veselo.

— A bude veselo?

Inu... Budu se snažit. Ty ses taky snažil.

— Já jsem se nesnažil.

Měls přece poslání.

— Já? Přeskočilo ti? Neměl jsem ani rukavice.

Každý má poslání.

— Kozla. Poslání má první tragéd. Já jsem byl...

Co?

— Nic. **Já jsem jenom tak chodil.**

Proč?

— **Proč! Proč se chodí? Přece aby bylo veselo.**

(II)

Na samém počátku jiného století, na jaře roku tisícího osmistého, bylo v Čechách velké braní na vojnu. Vyšlo na povrch, že noviny loni lhaly; Bonaparte se v Egyptě neuškvařil, Bonaparte se vrátil, Bonaparte se dal v Paříži zvolit prvním konzulem, do Tuilerii se nastěhoval, a byla naděje, že dějiny se brzy přizdobí novým šperkem, bitvou, mírem, korunovací, anexí, svět vypíнал pod kabátkem prsa, touže být dekorován. V Čechách bylo braní na vojnu. Francouzský generál Masséna se zavřel s vojskem v Janově. Rakouský polní maršál Melas mocně vtáhl na Riviéru. Generál Ott oblehl generála Massénu. Generál Elsnitz pronásledoval generála Sucheta. Od Dijonu i z Paříže spěchali k Ženevě generálové Lannes, Victor, Marmont, Murat, Dupont. V Čechách se pilně bralo na vojnu. V kraji chrudimském, na panství knížat Kinských, byl zadržen jistý Matěj Kuře, čtyřicetiletý, bez cestovního pasu, dle všeho komediant, osoba těkající, vagabund. Nedbajíc jeho pokročilého věku a očividné sešlosti, komise ho odvedla k pěšímu pluku Colloredo-Waldsee, jehož vojáci měli kabáty a spodky bílé, knoflíky žluté, výložky v barvě rozkvetlého lnu. Byl stručně vycvičen a s ostatními rychle odeslán k jihu, přes Rakousy, Štýrsko, Benátsko až do Piemontu. Dějiny se zatím posunuly vstříc slávě, baron von Melas shromáždil své vojsko u Alessandrie za řekou Bormidou; stateční Rakušané hleděli k východu, do roviny, byl večer, vesnice před nimi se jmenovala Marengo, stoupal z ní malý kouř. Bylo třináctého června. Infanterista Matěj Kuře seděl v suché trávě nad vodou, kdesi okolo něho čekalo ještě asi třicet tisíc infanteristů a karabiníků a granátníků a švališérů, vlast jim uložila vykonat rázné činy, Sieg oder Tod, kdesi v nevelké dálce před nimi čekalo asi dvaadvacet tisíc jiných statečných střelců, grenadířů, karabiniérů, gardistů, i jejich vlast jim uložila vykonat rázné a jednoznačné činy, ou vaincre ou mourir. Ráno v sedm to začalo.

Drazemilovaná!!

Ustupujeme za Mincio, přešli jsme už osm řek a neustále jdeme dál, neboť jsme poraženi. Srdce mé dří u Vás. Gnädige Frau! Té potupy!
Je tomu sotva týden, s chocholy ve větru a zbraní naleštěnou jsme čekali na povel k útoku. Sieg oder Tod! Vysocetěný polní maršál baron von Melas vydal rozkazy. Adjutanti tryskem ujžděli k regimentům. Zněly polnice. Ráno v sedm hodin celá naše bitevní čára prudce vyrazila. Náš prapor plukovníkův, v němž mám čest býti velitelem páté setniny, neboť můj pan hejtman ochuravěl na Riviéře, kde jsme prožili několik radostných dnů, a já co službou nejstarší Oberlieutenant jsem převzal jeho setninu, jež byla nyní před bitvou, žel na poslední chvíli, doplněna rekruty z Čech, kteří došli transportem a jsou unmöglich vyčvičení a špatně obutí a vojenskou kázeň ani nadšení pro vlast si neosvojili, hanba míti takové krajany! Naše nádherná armáda, čtyřicet osm bataliónů, padesát pět švadron, 24 500 mužů infanterie, 8 500 jízdních, dělostřelectvo s 92 kusy! Vyrazili jsme na celé bit. čáře. Srdnatým útokem napadli nepřítele. Já se svou setninou, již mám čest velet, ač teprve Oberlieutenant. Pršely proti nám kulky různé ráže, náš prapor plukovníkův svižně útočil na vesnici, které říkají Marengo. Dvakrát odražení potřetí se nám útok podařil. Vesnice byla malá, všude prach a kouř, zůstavše ein bisschen pozadu snažili jsme se zabránit drancování ostře povzbuzující své mužstvo, neboť hlavně rekruti hleděli spíše co ukrást aneb které slepici zakroutit krkem, Schweinerei! Po krátkém rastu já jako velitel setniny dal jsem shánět své poddůstojníky, neboť mužstvo mé, bylo právě k polednímu, se rozptýlilo nemajíc zájem o bitvu, o slávu a o svou vlast, čímž jsem byl sám v nebezpečí, kdyby se objevil vyšší důstojník a spatřil rozprchlou po stavětech a kurnících setninu, již velet já mám čest. Vtom victoria, přiběhla radostná zpráva, že nepřítel je mezitím na spěšném ústupu po celé bit. čáře. Vítězný pokřik zněl ze všech stran. I já jsem ukončil svůj osobní odpočinek a moji vojáci se zvědavě sbíhali vylézající z různých vrat, bylo právě poledne. Zoceleni odvahou vyrazili jsme dále a za vsi spatřili poněkud vlevo naši slavnou kavalerii pronásledující rozprášeného nepřítele. Jásali jsme z plných plic. Konec těch pyšných Francouzů s jejich Plauderei

Přelom válek, sp zachycuj sytou ba stupují o ských vr příběher Vzdělan vyučující s vědec s přiroz modlili; se sám Prosper poddan pokusil ském i svého j armády Bonap ve stol před r v něm když i rovná dějina vzhlec tek, p nosti dům holou prlat partí tách vrátil páč nec nič nad da? ukř v n Ma mu Je pá stá V bl sv Šc

o svobodě, konec krvavého Bonaparta! Jaká radost pro našeho nejmilostivějšího J. M. Císaře! Má vlasti! Milko má!

Drazemilovaná!!!

Náš ctěný polní maršál baron von Melas máje bitvu za dostatečně vyhranou a že byl lehce raněn, navracel se již z bojiště do pevnosti Alessandria připravit pro Vídeň depeše o vítězství. Per Dio! Naše vítězné vojsko bylo seřazeno do sevřených útvarů a zvolna se jalo pochodovati po silnici za nepřitelem, jako na přehlídce. Madame! Bylo to krásné vojsko. Pochodovali jsme skvěle vyřizeni, loket na lokti. Podél silnice se váleli mrtví a ranění Francouzové. Oči nám plály. Byl to pochod hrdých vítězů. Gott im Himmel! Před vsí, které říkají tuším Sanžuliano, dostali jsme se náhle do ohně. Nepříteli musely dorazit posily, anebo samo peklo fatálně zvrátilo běh událostí? Na všech stranách to zničehoznic práskalo a byli jsme ostřelováni z kanónů a houfnic, všude křik a kouř a nikdo nevěděl, co se to děje. Došlo k útoku na bodák. K francouzskému, žel, útoku. Francouzská jízda se vyřítla z vinohradů a začala nás šavlovat z boku. Krvavá lázeň! Naše statečná kavalérie v hrůze prchala ze všech sil.

Drazemilovaná!

Raněné jsme ani nestačili sebrat, zůstali na bojišti celou noc a ráno nejspíše padli do zajetí. Naše armáda ztratila deset tisíc mužů mrtvých, raněných a zajatých. Jen idiot mohl prohrát tuto slavnou bitvu, která již byla vyhraná! Cožpak se nepřítel pronásleduje přehlídkovým pochodem? Tak nyní mluví zde mnoho pp. důstojníků. I já si to v skrytu své duše myslím. Jen idiot!! Anebo zrádce...? Dovídáme se, že pan maršál von Melas bude prý postaven před vojenský soud. Ustupujeme za řeku Mincio, jak zněl podmínky, jež diktoval Bonapart. Celou severní Itálii vyklítíme až po řeku Mincio. Dopis tento spalte, Madame. Píši Vám navečer, padá teskný soumrak, z dálky sem doléhá tklivá píseň loučení. Probdíme noc ve chmurné vesnici, jejíž jméno neznám. Z mé setniny, které mám dosud velet, zbylo velice málo mužů. Kteří nebyli zabiti, byli raněni. Kteří nebyli raněni, byli zajati. A obávám se, že v nastalém zmatku někteří i zběhli. Hanba mítí takové krajany! Srdce mé dlí u Vás. Sedíme ve špinavé světnici a chybí nám všechno,

maso, brambory, voda, styděl bych se Vám stěvic zavázat, neb jsem zarostlý a špinavý. Stmívá se, usínaje vzpomínám v slzách na večery při Vašem kofe, taženém závinu a pohledu Vašich očí. Röslein, Röslein! Důstojník, který Vám tento dopis doručí, je spolehlivý. Vyprávěl jsem mu o Vás. Byl dojat a přál mi moje štěstí. Nemohu se dočkat, až ve vyhřátém salónu zlíbám Vaši ruku. I jiná místa, jež jsou jinak tajná všem, smím-li sladce doufat... Té potupy! Uctivé pozdravení panu choti.

Herzlichst

*Franz B.
Oberlieutenant*

V den oné bitvy u Marenga, 14. června roku 1800, se infanterista Matěj Kuře ztratil, neznámo kam. Mrtvola nebyla nalezena. Padlí po této bitvě byli ovšem sebráni teprve za několik dní a soupisy jejich jmen se podařilo sestavit jen částečně.

Pozdějšího generalpardonu pro zběhlé a k regimentům se navrátilí vojáky infanterista Matěj Kuře nevyužil. Z jeho rodiště ani odjinud nebylo jeho dopadení hlášeno. Ze seznamů pěšího pluku č. 57 Coloredo-Waldsee byl v prosinci 1803 vymazán.

Přelom
válek, s
zachycu
sytou b
stupují
ských v
příběh
Vzdělá
vyučují
s věde
z přiro
modlil
se sám
Prospe
poddal
pokusi
ském
svého
armád
Bonap
ve sto
před
v něm
když
rovná
dějiny
vzhle
tek, i
nosti
dům
holo
prlat
part
tách
vráti
páč
nec
ních
nadě
da?
ukř
v ne
Mat
mu
Je
páv
stá
V
blí
svě
Šo

(III)

Pomaloučku se soukal vzhůru po slámě. Byla to pšeničná sláma. Loňská, přeschlá, lámala se a chrastila. Dole kdákaly slepice.

— Im Namen des Kaisers! Pátá setnina, frisch auf! Mach schnell! Zu den Waffen!

— Do prdele s kajzrem.

Mohlo být už k polednímu. Pod střechou bylo k zadušení. Svlékl si kabát,

rakouský generál Ott von Bátorkéz nastupoval prudkým útokem proti pravému křídlu nepřitele a Bonaparte tam nasadil část své zálohy.

Svlékl si kabát s výložkami v barvě rozkvetlého lnu, rozepjal kamaše. Zul se. Boty opatrně postavil na trám. Kabát a kamaše zahrabal do slámy. Tornistru už neměl.

Rakouská divize Kaimova prošla Marengo a postupovala směrem na San Giuliano. Za ní divize Haddikova a divize O'Reillyho.

Flintu, štuc, tornistru, bajonet, to všechno naházel do kouta a přikryl hrachovinou už prve, hned jak za sebou zavřel vrátka téhle stodoly, a ještě s rukou na závoře dostal božský, oslňující, dokonalý nápad, že se vysouká nahoru na slámu, někam mezi trámy, a zůstane tam, dokavad ten tanec venku potrvá. Aut vincere aut mori! Hovno. Teď už ležel v koutě, v šeru, pod samým krovem. Bylo tam jako v peci. Dole někdo běžel,

konzulova garda už byla rozprášena, Victorův sbor přechal, z Lannesových oddílů zbývaly trosky, generál Desaix hlásil Bonapartovi, že před šestnáctou hodinou na bojiště nedorazí, Francouzi byli na plném ústupu.

Dole někdo běžel, dupal, hulákal.

— Victoria! Victoria!

— Do prdele s viktórií.

Jen aby nějaký rozparádný soldát nezapálil stodolu. Upekł bych se jako kaštan. Natáhl nohy, ruce si dal za hlavu a uvědomil si, že nesmí usnout. Byl červen na samém počátku století.

Přišla chvíle pro rakouskou kavalerii, aby dokonala vítězné dílo. Baron von Melas, unaven a lehce raněn, považoval už bitvu za dostatečně vyhranou a vracel se do Alessandrie, s ním jeho štáb.

Bylo čtrnáctého června, dějiny měly svátek, dějiny měly hostinu. Vlast v růžové košili stála doma u okna a samou nedočkavostí si kousala nehty a poskakovala na jedné noze. Byla jedna hodina s poledne. Matěj Kuře v pšeničné slámě, zpocený, rozcapený, spal.

Když se probudil, svítalo. Neměl ani potuchy, co všechno zaspal. Jakou grandiózní událost. Jakou peripetii v dramatu Evropy. Neměl dokonce ani potuchy, kde vlastně je. Svítalo, chatrné stavení mělo plno škvír a tma byla najednou šedomodře proužkovaná, připomnělo mu to garnizónní vězení. Převalil se. Kdo je jednou ve vězení, nemusí spěchat. Sláma zachrastila. Dole kokrhal kohout. Matěj Kuře se posadil. Vzpomněl si, že spěchat musí, horempádem spěchat, někam, kamkoli, pryč; pokud už není pozdě. Chvilku poslouchal, neuslyší-li onen důvěrně známý hlas, podle něhož lze tak bezpečně poznat, že volající osoba je císařský poddůstojník. Ale ne, nic, ani dupot, ani řev. Sálh tedy na trám po botách, jedna mu spadla, nemohl ji ve slámě najít, hrklo v něm, voják a vagabund leccos nepotřebuje, skoro nic nepotřebuje, ale bez bot je ztracený.

Potom se rychle obul, kohout kokrhal jako šílený, snad cítil v povětří stydnoucí krev.

Dvorek byl prázdný. I vesnici jako by zametl; nikde nikdo. Kromě mrtvol a slepic. Slepice kdákaly a hrabaly se v prachu. Mrtvoly zticha ležely. Po silnici sem drkotal fasunek, naložený statečnými vojáky. Měli výložky různých barev, leželi naskládání, krvaví, bez bot. Vozka křičel na koně. Asi se bál. Za ním se táhl uprášený voják v divné čepici, se dvěma páry bagančat přivázanými za pasem, zívá a šimral vozku štykem na zádech.

Matěj Kuře se přikrčil a vyběhl za ves. Před ním byla rovina, sem tam dohořival ohýnek a stál u něho voják francouzské hlídky. V dálece

po letech, když zestárl a ovdověl a pochopil, že ledacos je jinačí, než se mu zdálo, dokavad se udržel na voji?

Není snadné zvoliti ten správný kousek slaniny, aby sklapla pastička děje a příběh vzal svůj konec, jak se sluší a jak si to žádá zvyk. Jsme na kluzké půdě dohadů a nebudíme asi valnou důvěru. **Opatrnost káže skončit výjevem co nejstřízlivějším a obyčejným jak díra v podrážce. Bon, Matthias?**

Byl březen, bylo něco málo dní po Družebné neděli, po neděli Laeta-re, snad úterý, den svatého Edvarda, británského krále, snad středa, svátek svatého Josefa, den, kdy se nebožtík císař Josef Druhý každoročně vracel do svého mocnářství, aby si užil věrné lásky poddaných, kráčel krajem a s ním král Ječmínek a bába Ludmila a svatý Petr a kníže Václav a Mistr Jan a jiné vznešené a různobarevně oblečené postavy, vzosná a dekorativní společnost, navštěvující vždy s prvním jarem českou zem, aby jí přinesla štěstí, což byl samozřejmě úkol, který nedokázal splnit ani svatý Václav, natož churavý kajzr Josef Druhý, věrní poddaní měli marné iluze, vznešená společnost přesto bez hanby a bez obtíží prošla otčinou a pak byla chvilku pauza, aby mohly v klidu doznít modlitby i odeznít jisté rozčarování poddaných, pauza, po které teprv přijde to pravé, přicházivalo to vždycky od jihu, z teplejších krajin, z Vlach, z Dalmácie, z Hispánie, z Thrákie, překlepal tam zimu a teď táhnou zpátky, s krosnou a loutnou, komedianti táhnou, maškary, čerti a blázni, žakéři, špílmani s rohy, mastičkáři a trhači zubů, honzbuřti a pustrpalkové, provazolezci jdou, jdou medvědáři a trpaslíci jdou, skokani a marionetáři, vracejí se, jen jak se zazelená žito, rozptylují se s jarem po zemi české, aby si vydělali, aby se uživili, aby vybrali něco do klobouku, výměnou nabízejíce předvést rozmanité kumšty a špek-tákly a kejkle a slibující bavit a rozesmát publikum, kterážto jejich čin-nost se dohromady nedá nazvat posláním, ba ani úkolem, nicméně lze se spolehnout, že obecnostvo během představení po svatém panici Václavovi ani nevzdechne.

Byl březen, bylo teplo, ozimy se utěšeně zelenaly a oni přicházeli. Od jihu. Z Provence, z předalpské Galie, překlepal tam zimu a teď se vra-celi, pištcí a jokulátoři, turnajoví šašci, tanečnice a polykači ohně, ko-lombíny a kolovrátkáři, šlapali jarním blátem, vlekli se stráněmi a po mezích, rozptýleni krajinou táhli jako prach v průvanu, jako hrst prosa, hozená do větru, jako strakaté peří.

Matěj stál na kopci nad Radimí, Matěj **přežil zimu**, překlepal ji, stál tam a prohlížel si třešně, už měly poupata, veritábl poupata, na loučce za remízkiem se páslo hříbě a o něco níž, při cestě k Lozicům, sil sedláček proso. Vítr vál od jihovýchodu, ale maják na Antikythéře už zhasli, už bylo ráno. Zato odněkud z dálky, a bylo to týmž směrem, nejspíš že to bylo v Luži na rynku, zaslechl Matěj bubnování na oprýskaný, nakřáplý hrnec. Možná nějaký komediant s opicí. A možná provazolezci. Možná že si tam natahují provaz přes náměstí. Z vikýře na věžičku. A provazo-lezci vždycky potřebují mít někoho dole. Šaška nebo žvavého dědka s papouškem. Bubnovali a pak se Matějovi dokonce zdálo, že slyší ochraptělý hlas. Hup, a za mnou!

A Matěj šel. Ne do Království neapolského. Ani ke břehům Seiny. Jen z kopečka a přes potok a do Luže na rynek, za tím pěkným bubno-váním. A nejsou-li v Luži, budou ve Zdislavi. Nebo ve Voleticích. Daleko být nemohou. Matěj seběhl z kopečka a šel do Luže. V Luži nebyli, šel tedy do Voletic, tam ale taky nebyli. Daleko ovšem být nemohli, protože bubnování Matěj pořád slyšel, pěkné bubnování nepřestávalo, Matěj šel k Lozicům, píchalo ho v prsou, ani v Lozicích nebyli, vydal se zpátky k Radimi, nohy už ho nekřesťansky bolely, **cítil, že už dál ne-dojde, že upadne a oni mu někam zmizí, rozpřáhl tedy ruce a řekl si po-letím, bude to tak lepší. A vznesl se a letěl. Ne do nebe. Do nebe nechci. Zůstanu tady.** Letěl nízko, co nejniž, aby ho nechytli nebeští soldáti a nebeští iberajtri, a taky aby nepropásl ty provazolezce. Letěl a letěl, jako prach, jako zrníčka pudru, jako peří.

Bylo to tak, Matthias?

— **To víš, že nebylo.**

Škoda. Umřels? Tam v té boudě?

— Jako bernardýn, tatíčku. A našli mě až v březnu. Můžeš si před-

stavit, jak jsem vypadal. Ani za pohřeb už jsem nestál. Prý letěl! A prý
peří! Pročpak lžeš?

Aby bylo veselo.

— A je veselo?

Inu... Snažím se, Matyášku, snažím se. Spěcháš?

— Ty neslyšíš? Bubnujou! Ty opravdu nic neslyšíš? Hrozně spě-
chám! Abych je nepropásl!

Nedojdeš. Upadneš.

— Poletím. Bude to tak lepší. Rychlejší. Ty neumíš létat? Addio!

Pročpak lžeš?

— Já? No přece aby bylo veselo.

A je veselo?

— Je, pulcino. Musí být. A basta.

Jiří Šotola: Kuře na rožni

Obálku s použitím kresby Cyrila Boudy, vazbu a grafickou úpravu navrhl Oldřich Hlavsa. Vydal Československý spisovatel v Praze roku 1976 jako svou 4035. publikaci. Odpovědná redaktorka Anna Křemenáková. Výtvarný redaktor Miroslav Váša. Technický redaktor Ivan Toman. Vytiskla Stráž, tiskařské závody, n. p., Plzeň, závod ve Vimperku, AA 16,12, VA 16,50. 601/22/856. Náklad 12 000 výtisků. 13/33. Stran 280. Vydání první. 22-116-76. Kčs 21,—
